

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ АНАЛІТИЧНОСТІ ТА ОБ'ЄКТИВНОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІАГНОСТИКИ КАПІТАЛУ СУБ'ЄКТІВ АГРОБІЗНЕСУ

I. М. НАЗАРЕНКО, кандидат економічних наук, доцент
(Сумський національний аграрний університет)

Анотація. Актуальним питанням діагностики капіталу суб'єктів агробізнесу є формування фундаментальної платформи інформаційно-аналітичного забезпечення. Метою написання статті є дослідження та обґрунтування напрямів підвищення аналітичності та об'єктивності інформаційного забезпечення діагностики капіталу суб'єктів агробізнесу.

У статті доведено, що важливим інформаційним джерелом прийняття управлінських рішень є дані бухгалтерського обліку (зокрема річна фінансова звітність). На основі аналізу літературних джерел узагальнено проблемні питання фінансової звітності, які можуть негативно впливати на процес управління. Доведено, що існування відповідного рівня завуальованості показників та інших суттєвих недоліків звітності сприяють зниженню рівня інформативності даних. Доведено необхідність удосконалення інформаційної інфраструктури з метою прийняття ефективних управлінських рішень, підвищення конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання.

Ключові слова: бухгалтерський облік, інформація, капітал, власний капітал, прибуток, фінансова звітність.

Актуальним питання діагностики капіталу суб'єктів агробізнесу є формування фундаментальної платформи інформаційно-аналітичного забезпечення. В умовах когнітивно-інформаційної економіки інформаційне забезпечення стає важливою домінантою управлінського процесу. Інформаційно-аналітичне забезпечення повинне надавати таку інформацію, яка б сприяла досягненню поставленої мети діагностики та усуненню асиметрії та ентропії.

Вагомий внесок у розвиток теорії інформаційно-аналітичного забезпечення управлінсько-облікового процесу зробили Ф. Ф. Бутинець, Т. А. Бутинець, С. Ф. Легенчук, О. О. Канцуров, М. А. Проданчук, В. Я. Плаксієнко, В. В. Сопко, В. О. Шевчук, А. В. Янчев та ін.

Незважаючи на значну кількість наукових праць із досліджуваної тематики, проблема інформаційного забезпечення процесу

управління постійно актуалізується і створює підґрунтя для моделювання напрямів підвищення її аналітичності.

Метою статті є дослідження та обґрунтування напрямів підвищення аналітичності та об'єктивності інформаційного забезпечення діагностики капіталу суб'єктів аграрного бізнесу.

Щоб забезпечити належну діагностику та ефективне управління капіталом суб'єктів агробізнесу інформаційно-аналітичне забезпечення повинне надавати таку інформацію, яка б сприяла досягненню поставленої мети управління та усуненню асиметрії і ентропії.

Важливою складовою інформаційного забезпечення діагностики підприємства є річна фінансова звітність.

Колектив учених у складі В. М. Жук, Ю. С. Бездушної, О. С. Вдовенко констатує, що звітність у науковій площині розгляда-

ється як один із восьми елементів методу бухгалтерського обліку, а на практиці є незамінним інструментом узагальнення результатів фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання [1].

На думку В. О. Подольської та О. В. Яріш, фундаментальний аналітичний потенціал, який можна використати у процесі прийняття управлінських рішень як поточних, так і перспективних, має фінансова звітність. На сьогодні фінансова звітність в Україні є елементом інфраструктури ринкової економіки, вона є реальним засобом комунікації, за допомогою якого менеджери різних рівнів знаходять порозуміння між собою, визначаючи стратегію і тактику розвитку суб'єкта господарювання, його місце на ринку серед конкурентів. Фінансова звітність базується на даних бухгалтерського обліку як системи суцільного, безперервного, документального оформлення фінансово-господарської діяльності підприємств, адже саме на підставі фінансової звітності можна оцінити результати діяльності та запропонувати ефективні управлінські рішення [3].

Враховуючи той факт, що ринкова економічна система створила умови для існування значної кількості власників капіталу підприємства, для прийняття ефективних управлінських рішень із метою задоволення вимог усіх категорій стейкхолдерів і для діагностики необхідна інформація, яка відображатиме динаміку змін капіталу, на підставі якої можна визначити вплив зацікавлених осіб на управління суб'єктом господарювання, контролювати погашення заборгованості засновниками за внесками до зареєстрованого капіталу.

Інформація про капітал підприємства представлена у формі 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та у формі 4 «Звіт про власний капітал».

Баланс (Звіт про фінансовий стан) – це звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал.

Звіт про власний капітал – це звіт, який відображає зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду.

У звіті про власний капітал розкривається інформація про зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду. У графах звіту про власний капітал, призначених для наведення складових власного капіталу, зазначаються показники, наведені у розділі I «Власний капітал» балансу.

Аналіз діючої структури та методики складання форми 4 «Звіт про власний капітал» дає підстави констатувати, що наразі ця форма завуальована, тому потрібно провести відповідне аналітичне уточнення.

Ми погоджуємося з думкою С. О. Кучеркова про те, що яка інформація буде міститися у звітності, такі результати будуть робити для себе зовнішні користувачі, зокрема інвестори. Тому в умовах сьогодення для підвищення інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств потрібно вдосконалити зміст і структуру річного звіту, доповнюючи його додатковими формами та показниками [2].

У зв'язку з тим, що на сьогодні керівники господарюючих суб'єктів в управлінській діяльності повинні надавати пріоритет інтересам власників капіталу, засновникам підприємства та іншим зацікавленим особам, які пов'язані із діяльністю підприємств, необхідно вдосконалити форму 4 «Звіт про власний капітал», урахувавши при цьому види акцій і внесків до зареєстрованого капіталу.

Удосконалення форм річної фінансової звітності доцільно здійснювати, беручи за основу функції власного капіталу та визначення ступеня повноважень кожного із власників щодо прийняття управлінських рішень.

З метою наочного демонстрування впливу власного капіталу на управлінську діяльність суб'єкта господарювання пропонуємо у формі 4 «Звіт про власний капітал», зокрема у розділі «Розподіл прибутку» у рядку 4200 «Виплати власникам (дивіденди)», розмежувати види акцій: прості та привілейовані.

Також доцільно в цю форму включити додаткові вписувані рядки:

- 4201 – «Розподіл прибутку за простими акціями»;
- 4202 – «Розподіл прибутку за привілейованими акціями».

За допомогою розподілу чистого прибутку за видами акцій можна буде визначити ступінь впливу зацікавлених осіб (власників привілейованих акцій) на управління суб'єктом господарювання.

Під час здійснення управлінського контролю керівники підприємства повинні враховувати інтереси всіх зацікавлених осіб (власників простих акцій), а також власників позикового капіталу, оскільки на сьогодні суттєво змінюється стратегічний сценарій менеджменту, відповідно, у процесі господарської діяльності слід враховувати інтереси всіх власників капіталу (як засновників, так і кредиторів та ін.).

Аналітики потребує рядок 4245 «Погашення заборгованості з капіталу». В даному рядку відображається сума, фактично внесена учасниками для оплати зареєстрованого статутного та пайового капіталів.

Згідно з вимогами ст. 115 Цивільного кодексу України, вкладом до статутного (складеного) капіталу господарського товариства можуть бути гроші, цінні папери, інші речі або майнові чи інші відчужувані права, що мають грошову оцінку, якщо інше не встановлено законом [4].

Відповідно, рядок 4245 «Погашення заборгованості з капіталу» необхідно конкретизувати за такими напрямками:

- 4246 – «Погашення заборгованості з капіталу грошовими коштами»;
- 4247 – «Погашення заборгованості з капіталу цінними паперами»;
- 4248 – «Погашення заборгованості з капіталу необоротними активами»;
- 4249 – «Погашення заборгованості з капіталу оборотними активами».

Аналогічно потрібно здійснити аналітику рядків 4260 і 4270 шляхом введення описуваних аналітичних рядків:

- 4261 – «Викуп простих акцій (часток)»;
- 4262 – «Викуп привілейованих акцій (часток)»;
- 4271 – «Анулювання викуплених про-

стих акцій (часток)»;

- 4272 – «Анулювання викуплених привілейованих акцій (часток)».

Запропонована аналітика сприятиме створенню інформаційної платформи для успішної реалізації прийому фактичного контролю – інвентаризації. Адже в сучасних кризових умовах діяльності підприємств різних форм власності важливого значення набуває проблема раціонального використання ресурсів підприємства. Навіть належним чином організований бухгалтерський облік не може слугувати запорукою успіху підприємства, оскільки деколи бувають сумнівні дані бухгалтерської документації, що пов'язано з різними умовами. Перш за все на цю ситуацію істотно впливає людський фактор, оскільки людині властиво помилятися, але поряд із цим можливі випадки розкрадання та псування майна, що призводить до фальсифікації даних обліку. Тому важливе значення в обліковій роботі має інвентаризація, як елемент методу бухгалтерського обліку та прийому фактичного контролю.

Це, у свою чергу, сприятиме реалізації управлінських функцій із контролю за надходженням активів і погашенням заборгованості.

Відповідно до Наказу Міністерства фінансів України «Про Примітки до річної фінансової звітності» типова форма фінансової звітності № 5 «Примітки до річної фінансової звітності» складається з таких розділів: нематеріальні активи, основні засоби, капітальні інвестиції, фінансові інвестиції, доходи і витрати, грошові кошти, забезпечення і резерви, запаси, дебіторська заборгованість, нестачі та втрати від псування цінностей, будівельні контракти, податок на прибуток, використання амортизаційних відрахувань, біологічні активи, фінансові результати від первісного визнання та реалізації сільськогосподарської продукції та додаткових біологічних активів.

У цій формі річної фінансової звітності переважно відображена детальна інформація про активи підприємства (необоротні та оборотні). При цьому інформація про джерела утворення цих активів не відображається.

Враховуючи ціннісне підґрунтя форми 5 «Примітки до річної фінансової звітності», пропонуємо вдосконалити цю форму, додавши додатковий розділ про капітал.

Зареєстрований капітал є пріоритетною складовою власного капіталу, стартовим капіталом початку діяльності підприємства; базою розподілу доходів засновників і власників підприємства; орієнтиром визначення вартості підприємства (при розрахунку по-

казника «чисті активи» (відповідно до вимог ст. 144 Цивільного кодексу України), цей фінансовий індикатор потрібно обов'язково порівняти з розміром зареєстрованого капіталу).

Отже, на нашу думку, доцільно у форму 5 «Примітки до річної фінансової звітності» включити додатковий розділ XVI «Зареєстрований (пайовий) капітал». Форму додаткового розділу представлено в табл. 1.

Таблиця 1

**Форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності»
XVI Зареєстрований (пайовий) капітал**

Показники (засновники – пайовики, власники акцій)	Код рядка	Залишок на початок року		Зміни за звітний період (+, –)				Залишок на кінець року		Сума нарахованих дивідендів		
		Сума внеску, тис. грн	Частка у зареєстрованому (пайовому капіталі), %	За рахунок чистого прибутку, тис. грн	За рахунок додаткових внесків, тис. грн	Інші зміни, тис. грн	Разом змін, тис. грн.	Сума внеску, тис. грн	Частка у зареєстрованому (пайовому капіталі), %	За рахунок чистого прибутку, тис. грн	За рахунок нерозподіленого прибутку, тис. грн	Інші
	1600											
	1610											
	1620											
	1630											

Запропонований розділ буде відображати інформацію про залишок зареєстрованого капіталу на початок звітного періоду; характеризуватиме зміни, пов'язані зі збільшенням і зменшення цієї складової власного капіталу; надаватиме інформацію про залишок зареєстрованого капіталу та про нараховані дивіденди в розрізі джерел їх фінансування.

Така аналітика сприятиме поглибленню внутрішнього контролю за розміром зареєстрованого капіталу, наочно інформуватиме про зміни та фактори, які впливали, виокремлюватиме інформацію про кожного власника (засновника, пайовика).

Доцільно акцентувати увагу на тому, що з огляду на запропоновані зміни до форм річної фінансової звітності необхідно внести корективи у нормативні документи, які регламентують складання річної фінансової звітності.

Для вписування додаткових рядків у форму 4 «Звіт про власний капітал» необхідно внести зміни у структуру цієї форми та додатково внести вписувані статті у Перелік додаткових статей фінансової звітності, представлених у НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Також потрібно уточнити інформацію в Методичних рекомендаціях щодо заповне-

ння форм фінансової звітності про рядки, які додатково були включені у форму 4 «Звіт про власний капітал».

Перш ніж включити додатковий розділ до форми 5 «Примітки до річної фінансової звітності», необхідно внести та детально описати запропонований розділ до Наказу Міністерства фінансів України «Про Приміт-

ки до річної фінансової звітності».

Усі запропоновані зміни до складових форм річної фінансової звітності з питань відображення інформації про капітал повинні бути представлені у внутрішньому нормативному документі підприємства – Наказі про облікову політику.

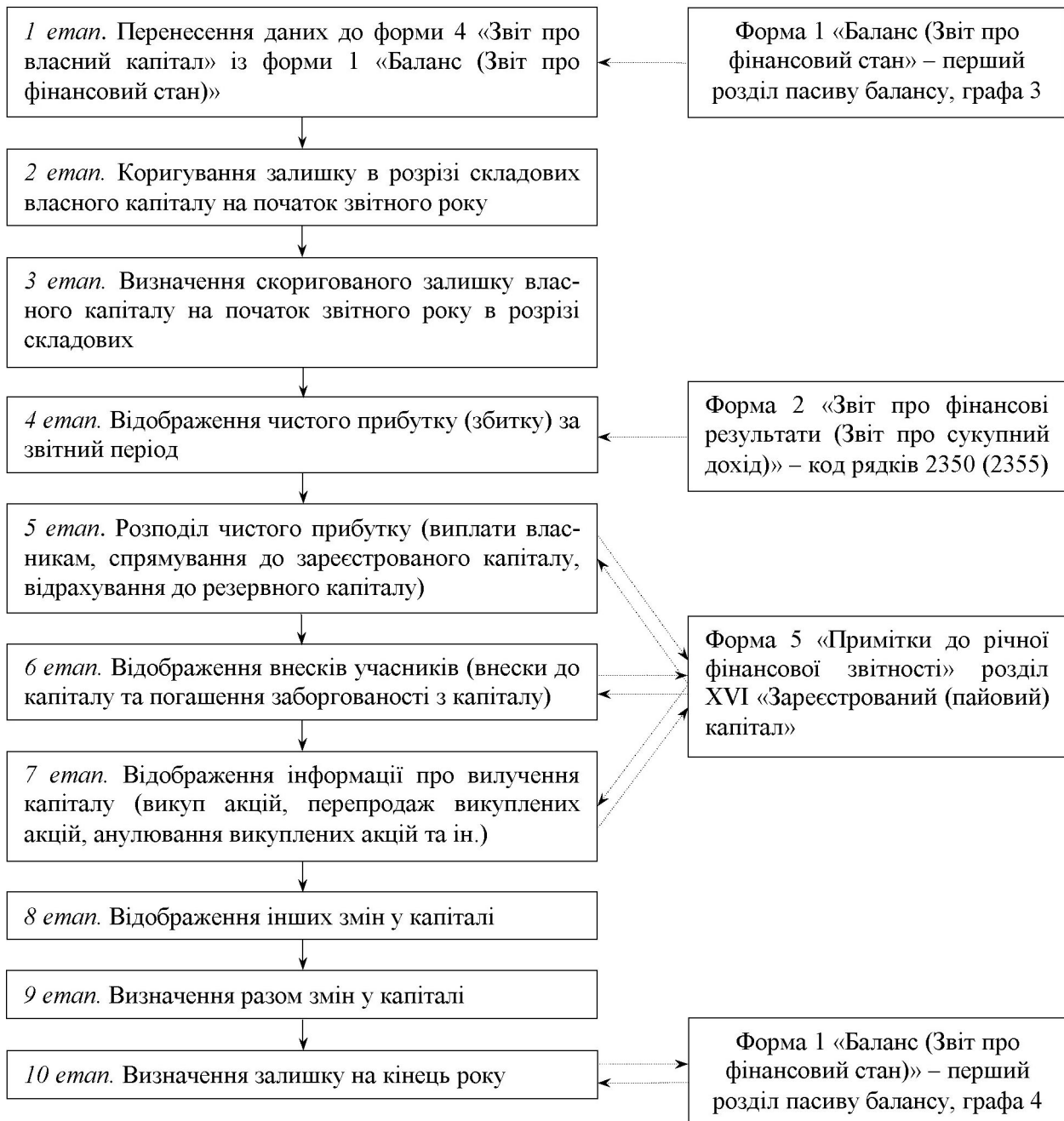

Рис. 1. Методика складання форми 4 «Звіт про власний капітал» і взаємозв'язок із іншими формами річної фінансової звітності

У зв'язку із запропонованими рекомендаціями щодо вдосконалення форм річної фінансової звітності з питань обліку капіталу (зокрема власного капіталу), необхідно оптимізувати методику складання форми 4 «Звіт про власний капітал».

На рис. 1 представлено поетапну методику складання форми 4 «Звіт про власний капітал» і взаємозв'язок із іншими формами річної фінансової звітності з урахуванням пропозицій щодо вдосконалення.

Запропонована методика складання форми 4 «Звіт про власний капітал» із урахуванням зазначених пропозицій і внесенням додаткового розділу до Приміток до річної фінансової, забезпечить власників (засновників, пайовиків капіталу) та управлінський персонал аналітичною інформацією, яка сприятиме прийняттю ефективних управлінських рішень.

Важливу місію у процесі діагностики капіталу суб'єктів агробізнесу відіграє інформаційне забезпечення, доміантною складовою якого є форми річної фінансової звітності. Існування відповідного рівня ентропії, завуальованість показників та інші суттєві недоліки звітності сприяють зниженню рівня інформативності даних. Зміна вектора управління, врахування інтересу власників капіталу у процесі прийняття управлінських рішень і здійснення фінансово-господарської діяльності створюють підґрунтя для вдосконалення та підвищення рівня аналітичності, об'єктивності інформаційного забезпечення діагностики капіталу суб'єктів господарювання. Одним із напрямів розв'язання цих проблем є вдосконалення форми 4 «Звіт про власний капітал» шляхом включення вписуваних аналітичних рядків і форми 5 «Примітки до річної фінансової звітності» та введення додаткового розділу XVI «Зареєстрований (пайовий) капітал». Запропоновані рекомендації дозволять удо-

сконалити інформаційну платформу для діагностики капіталу, зокрема власного капіталу, як одного із головних джерел фінансування діяльності суб'єктів господарювання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жук В. М. Облікові технології у забезпеченні інвестиційної привабливості та фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств / В. М. Жук, Ю. С. Бездушна, О. С. Вдовенко // Облік і фінанси. – 2013. – № 4 (62). – С. 32–38.
2. Кучеркова С. О. Роль бухгалтерської звітності як джерела інформації при залученні інвестицій / С. О. Кучеркова // Облік і фінанси. – 2014. – № 3 (65). – С. 47–51.
3. Подольська В. О. Фінансовий аналіз : посібник / Подольська В. О., Яріш О. В. – К. : Центр навч. л-ри, 2007. – 488 с.
4. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>. – Назва з екрана.

REFERENCES

1. Zhuk V. M., Bezduzhna Yu. S., Vdovenko O. S. *Oblik i finansy*, 2013, no. 4 (62), pp. 32–38.
2. Kucherкова S. O. *Oblik i finansy*, 2014, no. 3 (65), pp. 47–51.
3. Podolska V. O., Yarish O. V. *Finansovyy analiz* [Financial analysis]. Kiev: Tsentr navchalnoi literatury, 2007. 488 p.
4. Tsyvilnys kodeks Ukrayiny [The Civil Code of Ukraine]. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

И. Н. Назаренко, кандидат экономических наук, доцент (Сумской национальной аграрный университет). **Направления повышения аналитичности и объективности информационного обеспечения диагностики капитала субъектов агробизнеса.**

Аннотация. Актуальным вопросом диагностики капитала субъектов агробизнеса является формирование фундаментальной платформы информационно-аналитического обеспечения. Целью статьи является исследование и обоснование направлений повышения аналитичности и объективности информационного обеспечения диагностики капитала субъектов агробизнеса.

В статье доказано, что важным информационным источником принятия управленческих решений являются данные бухгалтерского учета (в том числе годовой финансовой отчетности). На основе анализа литературных источников обобщены проблемные вопросы финансовой отчетности, которые могут осуществить негативное влияние в процессе управления. Установлено, что существование соответствующего уровня завуалированности показателей и других существенных недостатков отчетности способствуют снижению уровня информативности данных. Доказана необходимость совершенствования информационной инфраструктуры с целью принятия эффективных управленческих решений, повышения конкурентоспособности и инвестиционной привлекательности субъекта ведения хозяйства.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, информация, капитал, собственный капитал, прибыль, финансовая отчетность.

I. Nazarenko, Cand. Econ. Sci., Docent (Sumy National Agrarian University). Directions of increasing analyticity and objectivity of informative providing of agrarian business subjects' capital diagnostics.

Summary. Formation of basic platform of analytical-informative providing is an actual issue of agrarian business subjects' capital diagnostics. The article is aimed at investigating and grounding the directions of increasing analyticity and objectivity of informative providing of agrarian business subjects' capital diagnostics.

It is proved that main information source of taking of administrative decisions is accounting data (including account annual financial reporting). Having analysed literary sources, we summarized problematic issues of financial reporting which have negative effect on the process of management. It was established that a certain level of data encapsulation and other essential deficiencies of reporting contribute to the reduce of data informational content level. The necessity of perfection of informative infrasctructure, increase of competitiveness and subjects' economy nvestment attractiveness are well-proven and aimed at conducting of administrative decisions.

Keywords: accounting, information, capital, capital, income, financial reporting.